

Af Preben Medom Hansen

**Den 12. oktober afholdt Roskilde Stift et seminar med overskriften
»Kirke, krop og køn – hvor blev mændene af?«
Seminarret blev indledt med veloplagte oplæg af de to sociologer:**

**Brian Arly Jacobsen lektor ved institut for Tværkulturelle og Regionale Studier,
Københavns Universitet.
& Ole Riis, sociolog ved Aalborg Universitet.**

**Kirken Underviser tog med på seminarret og viderebringer her nogle af pointerne
fra de to oplæg.**

Først Brian Arly Jacobsen:

Mænd er mindre religiøse end kvinder

Brian Arly Jacobsen lagde ud med at fastslå, at det blandt religionssociologer er en velunderbygget og almen accepteret kendsgerning, at mænd gennemsnitligt set er mindre religiøse end kvinder. Det gælder både når der måles på deltagelse som fx kirkegang, og når der måles på personlig religiøsitet som fx privat bøn. Kvinder tror også mere på de centrale religiøse dogmer end mænd. (Dog undtaget dogmerne om synd og Helvede, hvor mændene nåede op på siden af kvinderne..)

Inden for den kristne religion er det de store kirkeretninger, dvs. den lutherske og den romersk-katolske kirke, der viser de største fald i mænds tilhørsforhold og deltagelse. De uafhængige kirker som fx pinsekirken og de ortodokse kirker har i højere grad mændene med.

Forskel på Guds billedet

Forskellen på indholdet af mænds og kvinders tro er også undersøgt. En af undersøgelserne viste at:

- Kvindernes Gud er kærlig, trøstende og tilgivende
- Mændenes Gud er mere magtfuld, planlæggende, kontrollerende og fordømmende

(Hvilket måske kan være med til at forklare, hvorfor mænd mener, at de kan klare sig uden Gud)

Både Brian Arly Jacobsen og Ole Riis understregede dog flere gange, at kønsforskellene meget let kan overdrives. Som Ole Riis formulerede det, så er der langt flere sammenfald end forskelle mellem mænds og kvinders forhold til religion. Når man så – af gode grunde – for en stund vælger at fokusere på forskellene, kommer man let til at overbetone de ret svage tendenser. Og man risikerer at lave beskrivelser af både det kvindelige og det mandlige, som nærmer sig det karikerede. Dette skal man hele tiden have i bagehovedet. Mænd og kvinder er meget mere ens, end de er forskellige, også når det gælder forholdet til religion og kirke.

»Maskuline dyder som udfordring, risiko, kamp og erobring skal man kikke længere efter i kirkerne.«

Svært at forklare hvorfor

Billedet med mænd som mindre religiøse end kvinder er den samme i alle vestlige lande på tværs af sociale forskelle og på tværs af forskellige religioner. Også i den danske folkekirke er der flere kvindelige end mandlige medlemmer, og den tendens er blevet tydelig gennem de seneste år. Der er flere mænd end kvinder, der melder sig ud. Profilen på en udmelder er en ung veluddannet storbymand.

At mænd gennemsnitligt set er mindre religiøse og kirkeligt aktive er der altså ingen tvivl om. Til gengæld er det langt mere usikkert, hvorfor det forholder sig sådan. Det hænger sammen med, at spørgsmål om motiv, begrundelser – og om bagvedliggende årsager som det enkelte individ ikke nødvendigvis er bevidst om – er svære at undersøge videnskabeligt. Der er dog alligevel givet forskellige bud. Her to mulige forklaringer:

- 1) Kirkens projekt med fællesskab appellerer ikke til mændene. De vil hellere dyrke sport og karriere. Mænd er mere individualistisk orienterede, hvilket hænger sammen med, at moderniseringen er slået stærkere igennem hos mændene.
- 2) Kirkens værdier som nærhed, omsorg og nære relationer har succes hos kvinderne. Maskuline dyder som udfordring, risiko, kamp og erobring skal man kikke længere efter i kirkerne.

Den rationelle mand og den følelseladede kvinde

Mange forklaringsmodeller bygger på en bagvedliggende præmis om, at der er særlige mandlige og kvindelige karakteregenskaber. En af de mere stereotype forestillinger er, at mænd er mere rationelle end kvinder, og derfor fravælger de irrationelle og følelseladede religiøse forestillinger. Brian Arly Jacobsen mente dog, at teorien om de irrationelle kvinder »hviler på et empirisk meget usikkert fundament«. (Hvilket affødte en tilfreds mumlen fra de kvindelige deltagere!)

Ole Riis nuancerede senere rationalitetsbegrebet ved at inddrage Max Webers to former for rationalitet:

- Strategisk/instrumentel rationalitet. En snæver mål-middel tænkning. Den form for rationalitet er mænd »blevet pålagt« pga. samfundsstrukturen. Derfor udvikles mænd ofte med en »hård skal«.
- Værdirationalitet – handler om at forfølge en bestemt værdi eller et formål frem for et mere konkret og snævert mål. Denne form for rationalitet bærer kvinder i højere grad end mænd.

Vil kønsforskellene udlignes?

Brian Arly Jacobsen sluttede af med at fortælle om tre nyere nordiske studier, der alle peger på, at der ikke er nogen sammenhæng mellem køn og religiøst tilhørsforhold. (Ikke religiøsitet). Spørgsmålet er, om den danske folkekirke i den kommende tid vil opleve en udligning af det religiøse tilhørsforhold? Og måske også blandt de aktive deltagere?

Herefter oplæg fra Ole Riis:

Kønnetts tre dimensioner

Ole Riis lagde ud med at karakterisere sig selv som en loyal kritiker, for hvem religion er en hjertesag. Herefter gik han i kødet på kønsbegrebet. »Køn« er tre ting på samme tid:

- Fysiologisk køn. Defineret ved ens fysiologi: kromosomer og krop
- Socialt køn. Defineret ud fra kønsroller og kønsbestemt socialisering, som har dybe historiske og samfundsmæssige rødder
- Psykologisk køn. Defineret ud fra ens kønsidentitet. Man kan fx føle sig som mand, selvom man har en kvindekrop

Disse tre aspekter af køn spiller både sammen og mod hinanden i alle sammenhænge og gør det svært at generalisere. Køn diskuteres ofte ved stereotyper. De sociologiske forskelle er udtryk for tendenser og gennemsnitsbetragtninger, men der er som regel store overlapninger i kønsfordelingerne.

Religionens funktioner

Kirken bliver nødt til at gennemtænke, hvilken funktion den kan have for mennesker, der lever i et senmoderne samfund karakteriseret ved nye risikoformer, stadige forandringer, kompleksitet, teknologi, mega-institutioner, der tager »nødvendige beslutninger« mv. Dette fører til usikkerhed, krydspres og stress.

Ole Riis' finske sociologkollega Erik Allardt arbejder med tre sociale behov, som også er relevante for kirken: At have, at være og at elske.

At have: De materielle behov. Kirken har gennem historien og op til i dag hjulpet de fattige, syge og trængende. Det sker stadig gennem frivillige hjælpeorganisationer. Kirken kan også være en kritisk instans ift. sociale forhold.

At være: Det eksistentielle. Kirken skal hjælpe med at stille og svare på de svære spørgsmål om meningen med tilværelsen. Denne funktion skal nytænkes i det senmoderne samfund, hvor problematiske forhold præsenteres som nødvendigheder.

At elske: Kirken skal passe på, at dens forestilling om kærlighed ikke bliver en ren abstraktion. Kirken skal kunne rumme næstekærligheden såvel som den kropslige og erotiske kærlighed. Kirken skal også kunne kritisere de strukturer og forhold, der forhindrer kærlighedens udfoldelse.

Her foreslog Ole Riis, at man i kirken laver et skema for de forskellige grupper af folkekirkemedlemmer – børn, unge, voksne, ældre, mænd, kvinder osv. – og for hver gruppe noterer, hvordan kirken kunne bidrage til at hjælpe dem med at finde svar på deres behov. Det er vigtigt at gå konkret til værks.

»... et af svarene på, hvordan vi skal "få mændene med i kirken igen" kan være, at kirkens samfundskritiske profil skal skærpes.«

Den samfundskritiske folkekirke

OR vendte herefter tilbage til kirkens ansvar i forhold til at kritisere de strukturer og beslutninger, der vedligeholder eller skaber nød, og som forhindrer kærlighedens udfoldelse. Ligesom Jesus drev kræmmerne ud af templet, spørger Ole Riis, om ikke også nutidens kirke kunne og burde have en kritisk funktion ift. egoismen, kynismen og nyttetænkningen i samfundet? Denne kritiske tilgang vil passe godt med klassiske maskuline værdier som kamp, mod og handling frem for snak, tilpasning og resignation. Så et af svarene på, hvordan vi skal »få mændene med i kirken igen« kan være, at kirkens samfundskritiske profil skal skærpes. Kirken må selvfølgelig kunne forholde sig til, hvordan vi kan leve sammen i fred og næstekærlighed uden, at dette stemples som »politisk«.

.....

De to foredrag blev fulgt af debat og spørgsmål, som af pladshensyn ikke er medtaget her.

Temadagen bød også på et oplæg af Lars Lindgrav Sørensen. Men da han har en artikel andetsteds i dette blad, er hans oplæg ikke inddraget i denne artikel.